

BIJENPACT It Fryske Gea

Vergroten kennis verspreiding en ecologie zeldzame en bedreigde bijen

Bijna de helft van de 358 soorten wilde bijen die in Nederland voorkomen is zeldzaam en wordt bedreigd. Veel van deze zeldzame en bedreigde soorten zijn alleen nog in natuurreservaten te vinden. Maar waar en in welke aantallen komen deze soorten nog voor? En wat hebben ze precies nodig? Naar deze vragen laat It Fryske Gea sinds 2017 onderzoek doen in zijn terreinen. Inmiddels zijn 8 reservaten door bureau FaunaX onderzocht op het voorkomen van zeldzame en bedreigde soorten wilde bijen. Zo werd in 2017 ontdekt dat de Warkumerwaard een waar hommelparadijs is! Met maar liefst 14 van de 17 Friese hommelse soorten is de diversiteit hier opvallend hoog. Niet alleen voor de landelijk bedreigde Moshommel *Bombus muscorum* is het een belangrijk Fries bolwerk te vormen, maar ook voor de, nog zeldzamere, Grashommel *Bombus ruderarius*.

Doel: De komende 5 jaar wil It Fryske Gea alle reservaten die van mogelijk belang kunnen zijn voor wilde bijen laten onderzoeken op het voorkomen van zeldzame en bedreigde soorten, zodat inrichting en beheer van deze reservaten (nog) beter af kunnen worden gestemd op deze soortgroep en het behoud van deze bronpopulaties tot in de verre toekomst kan worden gewaarborgd.

Optimalisatie beheer natuurreservaten t.b.v. bijen e.a. insecten

It Fryske Gea spant zich samen met andere organisatie in om de kennis over insectenvriendelijk beheer te vergroten en deze vervolgens ook toe te passen in de eigen terreinen. Zo is samen met de Vlinderstichting en Collectief It Lege Midden onderzocht welke maatregelen in graslandgebieden effectief zijn voor insecten. Bloemenrijkdom in combinatie met een gefaseerd beheer blijken zeer effectief. Momenteel worden daarom met zoveel mogelijk pachters afspraken gemaakt over het gefaseerd beheren van de natuurgraslanden. Ook wordt er een brochure gemaakt over dit onderwerp en onderzoeken we samen met De Vlinderstichting of we een workshop kunnen ontwikkelen over insectenvriendelijk graslandbeheer.

Zelf heeft It Fryske Gea het maai-beheer van Ottema-Wiersmareservaat, Makkumersúdwaard, Rysterbosk en Delleboersterheide al gewijzigd in “sinusbeheer”; dit is een zeer uitgebreide manier van gefaseerd maaien.

Verder hopen we dat uit het onderzoek naar het voorkomen van zeldzame en bedreigde bijen in de andere natuurreservaten van It Fryske Gea ook duidelijke aanwijzingen komen voor het optimaliseren van het beheer, zodat we die kunnen gaan toepassen. Denk bijvoorbeeld aan het vergroten van het aandeel dood hout in bossen.

Optimalisatie van het beheer gaat nadrukkelijk ook over kleine snippers en natuurgebieden die buiten het Natuur Netwerk Nederland vallen.

Bij het zaaien of aanplanten van nieuw ingerichte natuur wordt rekening gehouden met (ter plaatse voorkomende) insecten, denk aan nectar, waardplanten, beschutting, overwinteringsplaatsen. Overwogen wordt om lindebomen in natuurgebieden te vervangen door andere soorten omdat lindes in het voorjaar kunnen leiden tot lokale bijensterfte (sterke geur, maar te weinig nectar).

Doel: De komende 5 jaar in alle graslandreservaten afspraken maken met de beheerders over het vergroten van de bloemenrijkdom en gefaseerd maaien. In reservaten waar zeldzame en bedreigde soorten wilde bijen (en andere bloembezoekende insecten) voorkomen het beheer optimaliseren en zo goed mogelijk afstemmen op deze soorten.

Voorzieningen bij gebouwen van IFG

Bijen kunnen soms geholpen zijn met eenvoudige voorzieningen of maatregelen, denk aan een bloemrijk perkje waar stuifmeel en nectar te vinden is, een nestplaats voor de larven of een overwinteringsplekje. Samen met P. de Boer van Bureau FaunaX onderzoeken we wat bij de bedrijfslocaties en infocentra gedaan kan worden voor bijen, maar ook voor de biodiversiteit in het algemeen (“biodiversums”). Door voorzieningen en maatregelen in de nabijheid van de bedrijfslocaties en informatiecentra te realiseren kunnen ze dienen als voorbeeld en inspiratiebron voor bezoekers.

Doel: In de komende 5 jaar wordt bij elke bedrijfslocatie van It Fryske Gea een “biodiversum” ingericht, met daarbij een stukje uitleg. Deze biodiversums zijn ten eerste bedoeld om op een eenvoudige manier de biodiversiteit ter plekke zichtbaar te vergroten en ten tweede om te dienen als voorbeeld en inspiratiebron voor bezoekers van deze locaties.

Stimuleer goed natuuronderwijs

Hoewel It Fryske Gea geen onderwijsinstelling is, realiseren we ons wel dat natuuronderwijs zeer belangrijk is. Door de kennis en het bewustzijn over natuurwaarden en risico's te vergroten, wordt draagvlak voor natuurbescherming gecreëerd, ook voor de toekomst!

It Fryske Gea maakt zich zorgen over de aandacht die er op basisscholen, het voortgezet onderwijs maar ook in het Middelbaar en Hoger beroepsonderwijs is voor natuur en ecologie.

Waar mogelijk brengt It Fryske Gea dit onder de aandacht van beleidsmakers.

Daarnaast probeert It Fryske Gea zelf actief bij te dragen aan actief natuuronderwijs, bijvoorbeeld door basisscholen lespakketten aan te bieden, o.a. over insecten.

Incidenteel en op verzoek worden op MBO en HBO-instellingen gastlessen verzorgd. Er lijkt wat dit betreft sprake van een toenemende vraag. Helaas heeft It Fryske Gea momenteel onvoldoende capaciteit om dit breder en structureler op te pakken, maar we willen ons hier voor de toekomst wel nader over beraden. Misschien zijn thematische excursies voor scholieren of educatief filmpje over wat insecten nodig hebben bijvoorbeeld wel haalbaar en effectief.

Doel: Zowel bij beleidsmakers als uitvoerenden blijvend aandacht vragen voor natuureducatie. Zowel in het basis-, voortgezet- als beroepsonderwijs. Daar waar mogelijk zelf een bijdrage leveren daar aan.

Kennis delen en adviseren bij openbaar groen

Een grote kans voor insecten zien we in openbaar groen. Inmiddels is er met Friesland zoemt een provinciaal platform ontstaan waar kennis over beheer breed wordt gedeeld.

Kennis is aanwezig bij kennisinstututen als De Vlinderstichting en het EIS. Het IVN maakt zich ook al een aantal jaren sterk hiervoor. Veel gemeenten in Friesland hebben de insectenmotie inmiddels ondertekend en binnen de VGG (vereniging Gemeentelijke Groenvoorzieningen) is de bewustwording en de kennis over insectenvriendelijk beheer de laatste jaren sterk toegenomen.

It Fryske Gea heeft veel ervaring met het beheren van natuur. Daar waar openbaar groen grenst aan Fryske Gea-natuur zoeken we samenwerking en geven zo nodig advies. Op deze manier kan ook openbaar groen bijdragen aan de totstandkoming van een ecologisch netwerk voor insecten.

Praktische tips voor particulieren

It Fryske Gea heeft een enorme achterban (37.000 leden). In het magazine kan aandacht worden besteed aan bijvoorbeeld praktisch toepasbare tips voor het insectenvriendelijke maken van de woonomgeving van de leden. Ook in de digitale nieuwsbrief, op facebook, twitter, in vlogs en blogs kan It Fryske Gea structureel meer aandacht vragen voor bijen/insecten in tuinen e.d..

Doel: In het voorjaarsmagazine van 2019 wordt een artikel over bijen en het maken van een bijenhotel opgenomen. Tevens krijgt het bijbehorende Kids-Gea! als thema insecten. Uiteraard wordt dit dan ook meegenomen in overige sociale media-uitingen. Overwogen wordt of we wellicht tijdelijk een vaste rubriek aan dit onderwerp kunnen besteden.

Marktplaats voor natuurlijk zaaigoed

It Fryske Gea onderzoekt de mogelijkheid om voor nieuw in te richten terreinen (openbaar groen of particulier) in de nabijheid van reservaten, zaaigoed in de vorm van vers maaisel van nabijgelegen kruidenrijke reservaatpercelen aan te bieden. Een soort "marktplaats" voor natuurlijk zaaigoed. Op deze manier wordt ervoor gezorgd dat er inheems en gebiedseigen materiaal wordt gebruikt, i.p.v. exoten of genetisch afwijkend materiaal. Organisatorisch is dit best nog wel ingewikkeld, maar als burens en belanghebbenden It Fryske Gea weten te vinden is er wat dat betreft al winst gehaald.

Doel: over 5 jaar weten alle Friese Gemeenten en grotere particuliere eigenaren It Fryske Gea te vinden voor advies of gebiedseigen zaaigoed, als het gaat om het inzaaien van groen nabij Fryske Gea-gronden.

Namens It Fryske Gea,

Henk de Vries